

III. évfolyam, 47. szám.

Előfizetési árak helyben és vidéken:

Egy évre - - - - 12 korona
Félévre - - - - 6 korona
Negyedévre - - - 3 korona
Egyes szám ára - - 8 fillér.

Telefon szám 6.

HATÁRŐR

UJVIDÉK,
1907. május 3, péntek.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Ujvidék, Ferenoz József-tér 6.
Kéziratokat nem adunk vissza.

Megjelenik szerda, péntek
és vasárnap reggel.

AZ ORSZÁGOS FÜGGETLENSÉGI ÉS 48-AS PÁRT DÉLVIDÉKI HIVATALOS LAPJA

Lapvezér: Teleki Árvéd gróf.

A magyar nyelv jogai.

Nemzeti kormányunknak szilárd elhatározása, hogy azon idő alatt, amelyre a királylyal történt megegyezés alapján Magyarország kormányzását elvállalta, nemcsak az ugynevezett paktum egyes pontozatainak megteremtésére törekszik, hanem munkálni fogja ezen idő alatt minden erejével Magyarországnak teljes megerősítését az állami és társadalmi élet egész vonalán.

Mert a mostani kormánynak vezérelve, hogy Magyarország — *Magyarország*, hogy ezen a földön minden létezőnek vissza kell tükröztetnie azt a nagy ténnyt, hogy magyar földről való s hogy tehát itt első sorban mindennek magyar jelleggel kell bírnia.

A királylyal történt kényszerű megegyezés értelmében ennek a nagy munkának hatalmas anyagából a közélet egyik tekintélyes területének egyelőre kimaradnia kell. Ez a terület a katonai ügyek csoportja. De azután egyéb téren folyják is *Magyarország* kiépítésének körműnkre forrt, óriási erőt kívánó, alapos munkája.

Hogy ezt a munkát nemzeti kormányunk mennyire megindította, élénken bizonyítja mindennapi munkája s Kossuthnak és Apponyinak az országgyűlésen részint már letárgyalt, részint éppen most tárgyalás alatt álló, részint tárgyalásra váró, gazdasági és közművelődési természetű számos törvényjavaslata.

Azonban ebből az évtizedek megfeszített tevékenységét követelő nagy munkából ki kell vennie részét a kormánynak és a törvényhozásnak kívül a mai Magyarország mindazon tényezőinek is, amelyek közéleti intézmények s amelyek igaz hivei az igazi Magyarország gyors kiépítésére irányuló törekvéseknek.

Részt kell vennie mindegyiknek a maga természetéhez és céljaihoz képest. Segítségére siessen mindegyik a kormánynak és a törvényhozás tényezőinek azon a téren, ahol arra képes és jogosítva van.

Közéletünknek ilyen tényezői addig is, míg ez a kérdés országosan rendezhető lesz, különösen sokat tehetnek azon törekvés megvalósítása érdekében, hogy Magyarországon minden, ami van, él, megjelenik és fennáll magán viselve azt a jelleget, mikép ahol van, él, megjelenik és fennáll, az a hely *Magyarország*.

Ez régen így van minden államban. Így van ott is, sőt éppen ott van csak igazán szigorúan keresztülvive, ahol több nyelvű polgárság alkotja az államalkotó nemzetet.

De még ha nem volna is így, az nem szolgálhatna bizonyítékul arra nézve, hogy *Magyarországon* másképp ne legyen.

Legfeljebb abban van az egyes államok között etekintetben különbség, hogy nemzeti jellegének az életviszonyok valamennyi lényeges jelenségének kidomborítása körül az egyesek elhatározására jogi eszközök alkalmazásával nem foly be smegelészük azzal, hogy ezt a kívánalmat mindenki maga természetesnek találja s magától teljesítse. De megelégszik a csupán ilyen magatartással azért, mert ezt a kívánalmat az illető állam polgárai és lakosai maguk is természetesnek találják s önmaguktól teljesítik.

Mindeddig a magyar állam is ezen utóbbi államok táborába tartozik, de mégis azon különbséggel, hogy itt a polgárok és lakosoknak igen tekintélyes része sehogy sem akarja magától felismerni azon kívánalomnak jogosságát, hogy ezen a földön mindennek, ami van, él, megjelenik és fennáll, magán kell viselnie a magyar jelleget.

Ilyen körülmények között elérkezett az ideje annak, hogy most már Magyarország is nemzeti jellegének mielőbbi kiegészítése érdekében jogi eszközökkel kényszerítse rá polgárait a már vázolt kívánalmaknak felismerésére és szigorú követésére.

Különösen bántók e tekintetben azok a jelenségek, amelyekkel Magyarországnak nem magyar anyanyelvű polgárok-tól is lakott vidékeink s így Ujvidéken is a hirdetések, nyilvános meghívók, cégfölrások és más effélék dolgában találkozunk.

Hogy csak Ujvidéken, tehát egy nagy városban maradjunk, ahol a lakosságnak egyharmada anyanyelvére is magyar s ahol a lakosságnak jó háromötöde magyarul is ért, sőt beszél, itt, ebben a városban a hirdetési oszlopokon néha alig látunk mást, mint német, szerb és horvát nyelvű hirdetést; vannak utcák, amelyeken napokon át járkálhatunk s magyar cégfölrást még egy körömfeketényt se találunk. Sőt a főutcáinkon, nagy kereskedőcégek nincsenek magyar nyelven kiírva! Mintha nem is *Magyarországon*, hanem *Szerbiában*, vagy *Németországban* lennénk.

Hát ezek az állapotok tovább nem maradhatnak így. Magyarország — *Magyarország!* S ennek az ezeréves ténynek érvényesülni kell a hirdetési oszlopokon és a cégfölrásokban is.

S minthogy Ujvidék város törvényhatóságának, mint ilyennek jogában áll ezt a kérdést szabályrendelettel megoldani, azért addig is, míg a kérdés törvényhozási rendezésére idő lesz, Ujvidék város törvényhatósági bizottságának szabályrendeletet kell alkotni mentől előbb arról, hogy e város területén minden nyilvános hirdetésnek, meghívónak, cégfölrásnak magyarul is kell, büntetés terhe alatt szólnia.

Ez az intézkedés nem sértheti sem a német, sem a szerb, sem a tót, sem az orosz anyanyelvű polgárainkat, mert csak biztosítja Magyarországon a magyar nyelvek azt a helyet, amelyet minden legkisebb államban az állam nyelve és pedig legtöbbször nem a törvény vagy szabályrendelet parancsából, hanem a polgároknak saját belátásánál fogva elfoglal.

A Délmagyarországi Szövetség megalakulása.

— A Határőr kiküldött tudósítójától. —

Budapest, ápr. 28.

Nagyfontosságú és eredményeiben messze kiható alakulás ment végbe Budapesten. Vasárnap, e hó 28-án a „Köztelek” nagytermében megalakult a *Délmagyarországi Szövetség*.

A legutóbbi időben országszerte megdöbbenéssel vették hírt a délvidéken terjedő pángermán mozgalomnak, a Schulverein hódító propagandájának és az allddeutsch fészkelődéseknél. A különben békés, józan gondolkodású svábság felült a lelketlen izgatónak, kik a legaljasabb eszközöktől sem riadtak vissza.

Igaz a mozgalom csődöt mondott, de kérdés, hogy csirája — mert hisz amint a gyűlés egyik szónoka találóan rámutatott, valami okának kell lenni, kipusztult-e a felizgatott kedélyek mélyéből? S vajjon a visszafojtott indulat nem fog-e a közele jövőben annál nagyobb, elementáris erővel kitörni, s a dolgok nem fognak-e oda fejlődni, ahová a román nemzetiségi izgatás, melynek irredenta propagandája s az ellenmozgalom helytelen és ésszerűtlen kezelése anyira juttatta a dolgok fejlődését, hogy már-már azt mondhatjuk, hogy a románság teljesen elveszett a nemzetre nézve. Azt már vissza sohse hódíthatjuk, se szép szóval, se erőszakkal, az utóbbival annál kevésbbé, mert az erőszak mártirokat teremt, akiknek mindig akadnak lelkes hívői.

Hogy ennek elejét vegyük, ott, hol még lehet, hogy örökre lehetetlenné tegyük minden olyan akciót, mely hazánk németajkú lakosságának kifelé gravitálását és a magyar államesszme megdöntését célozza, alakult meg a *Délmagyarországi Szövetség*.

Mert ezen a bajon segíteni kell. Hiába való itt törvény, paragrafus, tehetetlen itt 400 s egy néhány képviselő és fényes parlament, ezt a rákfenét fenn, a zöld asztalnál orvosolni nem, csak elmérgesíteni lehet. Itt csak egy hivatott faktor van: a *társadalom*. Mert a pángermán mozgalom okai nem politikai természetűek, hanem társadalmi bajok, a melyek orvoslására csak a társadalom hivatott. Legelső sorban pedig hivatottak azok, kik mint németajkú szülők *magyar gyermekei* a kellő értelemmel, érzéssel és tapintattal bírnak, hogy az irányukban előlegezett bizalom folytán, a rokon lelki kötelék felhasználásával, befolyással, okos felvilágosításukkal oda férközhettek, a hova a *szinmagyar* közigazgatási közeg vagy kulturaterjesztő, a szolgabíró, jegyző, tanító nem férközhettek, az idegenajkú népszíve mélyén romlatlan lelkiületéhez. Ésszerű irányítással és folytonos, célirányos társadalmi munkával oda fejleszthetik a dolgot, hogy pár év múlva a Schulverein még Dárius kincsén se toborozhat magyarellenes gyülekezetet.

Nagyszabásúnak ígérkezik tehát ez a társadalmi mozgalom, mely vasárnap megindult. Bevonják a társadalom összes rétegeit, tényezőit, főképen számítanak a fiatalabb magyar generáció azon részére, kik délvidéki születé-

süknél, idegen anyanyelvükénél s az ifjúság legrészesebb tulajdonságánál fogva legelső sorban hivatottak erre a szent és üdvös munkára. Délmagyarország vezértérfaian kívül ott volt a gyűlésen minden lelkes, délvidéki idegen ajku szülő igaz magyar gyermeke, fiatal tisztviselők, tanárok, ügyvédek, egyetemi hallgatók stb., kik lelkesedéssel állottak a szent cél szolgálatába.

S aki látta azt a kitörő lelkesedést, mely a gyűlés egyik szónokának — *Muth Gáspár dr.* temesvári ügyvéd beszéde után frenetikus erővel ragadta magával a jelenvoltakat, az azon felemelő és megnyugtató tudattal hagyta el a gyűlési termet, hogy nem vészett el még Délmagyarország s lelkét erős bizalom töltötte be, hogy testet fog ölteni, győzni, diadalmasan győzni fog az az eszme, melynek ilyen harcossai vannak!

Az alakuló gyűlés lefolyásáról az alábbiakat közölhetjük:

Jelen voltak: *Wittmann János*, volt országgy. képviselő, a Délvidéki Földmivelők Egyesületének elnöke; *Blaskovics Ferenc* apátkanonok, országgy. képviselő, a Délvidéki Földmivelők Egyesületének alelnöke; *Várnay Imre*, *Hódy Gyula*, *Heinrich Imre*, *Pescha M.*, *Buday Barna*, *Kmetty Károly* egyet. tanár, országgy. képviselő, *Muth Gáspár dr.* ügyvéd, Temesvár; *Dr. Czettler Jenő*, min. fogalmazó, *Ferdinándy Géza dr.* min. osztálytanácsos, *Striegl F.* főgymn. tanár, konviktsi igazgató, Szeged; *Resch Aurél*, főgymn. tanár, Szeged; *Pető Lajos*, a „Bács-megye“ fel. szerk. és azonkívül vagy száz érdeklődő. (Bács-Bodrogh vármegye országgy. képviselői közül — noha valamennyien meghívták, sajnos, egy se jelent meg.)

Az értekezletet *Wittmann János*, a Délvidéki Földmivelők Egyesületének elnöke nyitotta meg,*) üdvözli a megjelenteket és kifejti, mily nehézségekkel kellett a 16 év előtt alapított Délvidéki Földmivelők Egyesületének megküzdnie az izgatókkal szemben. A gazdasági programot hamar elfogadták, de annál nagyobb ellenszenvet talált a németek beolvasztásának eszméje. Mikor aztán ebből kifolyólag felvetette a bizalmi kérdést, hát a jámbor svábok nagy többsége mellette szavazott. Példa ez arra, mennyire helytelenül kezelik nálunk a németiséget, a mely fajt pedig higgadtsággal, bölcsességgel könnyen meg lehet győzni, hogy az okosság és saját érdeke kívánja, ha a testvér magyar nemzettel összeforr. Rámutat aztán az elmúlt 30 év politikai és gazdasági multjára, mely örök szégyenfoltja lesz a magyar nemzetnek. Legtöbbet ártott az országnak az a hamis merkantil rendszer, s az oktalan politika eredményezte, hogy míg egyesek meggazdagodtak, a nép milliói tönkrementek.

Erre példa nincs az egész kontinensen és nem hivatkozhatunk többé arra, hogy évszázadok küzdelmei feltartóztattak bennünket a fejlődésben, mert hiszen mióta békében élhetünk, 30 év óta se csináltunk semmit. A gazdag merkantilista bizonyára meg van elégedve, de milyen más a falusi gazda, a kisiparos véleménye! Nézzük csak meg a 30 év előtti adókönyveket és hasonlítsuk a maihoz! Az országos budget 600 millióról 1300 millióra emelkedett s mit kaptunk érte? Még siralmasabb képet látunk, ha bepillantunk a telekkönyvbe, s mégis csodálkoznak némelyek, hogy oly rémes mértéket ölt a kivándorlás. Tehát sürgősen szükség van a szervezkedésre.

Nem ellensége a merkantilizmusnak, mert hiszen enni is kell, inni is kell, de ideálja: kellő ipar, kellő kereskedelem, kellő mezőgazdaság egymás mellett és egymást támogatva, nem egymás rovására! Különösen szomorú a délvidék állapota és ebben is egyik csiráját látja a pángermán mozgalmaknak. Szól aztán az ifjúság belevonásáról, mely társadalmi téren megbecsülhetetlen szolgálatokat teljesíthet.

Dr. Steuer György idézi egyik kiváló sociologusunk mondanását, hogy a társadalmi kérdés, olyas valami, melyhez mindeki hozzá szól, de mihez igen kevesen értenek. Néhány év előtt indítványozta már, hogy a falvak tanult és megbízható, hazafias fiait bele kellene vonni egy társadalmi mozgalmába. Reméli,

*) kit lelkesedéssel, egyhangulag az értekezlet elnökévé választottak.

hogy ez most sikerülni fog és ők lesznek úttörői az eszmének. Miként vannak büszke gentry fiúk, büszke debreceni jogászok, úgy legyenek büszke délvidéki sváb fiúk, kik arra büszkék, hogy magyarokká lettek és nem szégyelik idegen ajku szülőiket. A Délmagyarországi Szövetség célja: egyetértésben a délvidék kulturális, nemzeti összeolvastása! Olyanok kelljenek nekünk, kik Prohászka szavai szerint meggyőződésüket az életben is megvalósítják.

Marschal Ferenc, joghallgató az ifjúság nevében szól, és bejelent annak csatlakozását a Délmagyarországi Szövetségbe, melynek célja, hogy a svábságot arra a politikai és kulturális magaslatra emelje, mely boldogulásának egyetlen forrása. Kettős veszély fenyeget a délvidéken: a pángermán mozgalom és a nemzetközi szocializmus terjedése. De azt hiszi, hogy kellő kezelés mellett győzni fog a lelkületében még romlatlan svábság jobbik meggyőződése, mely 48-ban is a magyar testvér mellé, a magyar zászló alá sorakoztatta. Ismétli Apponyi verseci szózatát: Ki a hamis prófétákkal! A mai nap jelentős forduló pont, s a magyar ifjúság is átérzi ennek fontosságát, mikor a szocialis és társadalmi bajokkal sújtott parasztság megmentésére siet.

Blaskovics Ferenc, a Délvidéki Földmivelők Egyesületének alelnöke idézi azt a régi közmondást, hogy Extra Hungariam non est vita! De mit látunk ma? Hogy ez a mondanás vesztit értékéből. Ezt megengednünk nem lehet és nem szabad, mert nem igazság, hogy egyesek kiváltsága mellett milliók tönkrementek. Szól az ifjúsághoz és figyelmezteti: ne feledkezzenek meg arról a kunyhóról, a melyből kikerült, testvéreiről, rokonairól, barátairól, hanem törekedjenek arra, hogy azok is a kultúra és gazdasági jólét áldásának részeseivé legyenek. Nem társadalmi harcot, nem osztály harcot kívánunk, hanem a béke áldásait: kulturát, jólétet. Mindenkinek, kötelessége, hogy odabasson, hogy nemzetünk, az egységes magyar nemzet felemelkedjen arra a fokra, hogy megállhasson a világ-versenyben és tiszteletet vivjon ki magának. Rendkívül nagy feladat vár a fiatalságra, vár mindazokra, kik ebből a népből kerültek ki. A veszedelem ma még nem fenyegető, de csirájában kell elfojtani. Tárnyilagos felvilágosítással, baráti érzéssel, szeretettel bánjunk a néppel, hogy magunknak megnyerjük. Oly nemes hivatás ez, melynél szebbet képzelni se lehet. Az egyiptomi utas csodálattal bámulja a hatalmas piramisokat s nem tudja megérteni, miként volt lehetséges akkor ilyesmit produkálni. A történelem megfelel: ezer és ezer ember keze munkájának eredménye. Ma is csak így érhetünk eredményt, ha ezren és ezren összefogunk s egységes erővel dolgozunk. De azok a munkások rabszolgák voltak, mi ma mint a szabad Magyarország szabad polgárai munkálkodjunk, s meritünk lelkesedést a nép, a haza szeretetéből. Az a piramis tyrannusoknak szolgál sirhelyül, a mi munkánk a nép millióinak, hazánknek élete, boldogulása.

Dr. Berlovsky Emil, a „Torontali kör“ elnöke, annak üdvöztetését és csatlakozását tolmácsolja.

Kmetty Károly, egyet. tanár, országgy. képviselő kifejti beszédeben, hogy amit a Délmagyarországi Közművelődési Egyesület célul kitűzött, azt a szövetség fogja megvalósítani. Megdöbbenéssel hallotta a pángermán mozgalmat, s valamint eddig is a németiség magyarosításán dolgozott az ország nyugati határán, úgy most is örömmel csatlakozik a mozgalomhoz. Igéri, hogy tanári minőségében is arra fogja buzdítani az ifjúságot, hogy a nemzetiségi izgatás ellen dolgozzék. Szocialisták vagyunk mindnyájan és törekszünk a szocialis bajokat orvosolni, hogy társadalmi téren a természetes fejlődés követelményeit teljesítsük, de soha anarchisztikus irányban, hogy tönkre tegyük mindazt, mihez a történelmi Magyarország fűződik. Kívánja, hogy a kitűzött célt minél több gyakorlati siker koronázza.

Muth Gáspár dr. felveti a kérdést, vajjon van-e annál nagyobb bűn, mint amikor népfajt népfaj ellen, testvért—testvér ellen izgattak lelketlen kufárok? Nincs! A hazaárulás a legutolsó bűn! De a pángermán izgatók mun-

kája sikerülni nem fog, mert előbb ki kellene irtaniok a német származású, de már magyar érzelmű intelligenciát.

Mikor német őseink bevándoroltak, hűséget esküdtek a három színű lobogónak, most pedig megmetelyezik a nép lelkét, a határon túl mutatnak: Ott van hazátok! Van, igenis van veszély a pángermán mozgalom részéről, de reméli, hogy a segítség még nem késő. A délvidék három megyéjében körülbelül 20 kerületben a magyarság ügye hajszálon függ, ezt kell megmentenünk. Meg kell menteni a svábság renoméjét, melyre elődeink oly sziklaszilárdan építettek, de mely legujabb időben megingott. Ez a délvidék tanult, felvilágosodott, hazafias férfainak és ifjainak kötelessége. Aztán ismerteti a pángermán mozgalmat, mely különbözik a többi nemzetiségi mozgalomtól. Nincs irritanta jellege, mint pl. az oláh nemzetiségi agitációnak, mert annak a svábság fel nem ül. De megtörténhetik és megtörtént, hogy szövetségre lépnek az irritantakkal s így részeseivé lesznek a bűnös rombolásnak. Abban is különbözik ám attól, hogy a nép nagy rétegeit átfogni nem tudja, mint pl. a románokat, a kik már nem foghatók a magyar politika szekerébe.

S míg a román nemzetiségi mozgalomban részt vesz az egész művelt román intelligencia, addig a sváb intelligencia mind jó magyar ember, és az a renegát köztük, ki mást hirdet. Ez a legjobb bizonyítéka annak, hogy a délvidék végleg veszélyben nincsen. De ép azért igényel a törpe minoritás nagyobb figyelmet, mert suszterpolitikuskok után indul. Csendben, de annál mélyebben kell foglalkoznunk velük. Ismernünk kell az okokat, ha az orvosozást akarjuk megtalálni.

Számtalanszor a baj lokális okokban kereshető. Sok-sok példával bizonyítja ennek igazságát. Elvileg grupirozva az okokat, úgy ezek a következők: az iskola ügy, a közigazgatás, a svábság ellenzéki temperamentuma, a nemzetiségi sajtó és az izgatók. Az iskola-ügyről szólva szükségesnek tartja a magyar nyelv mellett az idegen ajkúak anyanyelvének tanítását, mert különben elveszítik a bizalmat az iskolához. A közigazgatás terén a kinevezéseknél nagyobb körültekintést ajánl, amennyiben nemzetiségi vidékre csak olyanok neveztesse ki, kik azon vidékének nyelvét bírják. Érdekes dolgokat említ a sváb nép ellenzéki temperamentumáról. S itt megjegyzi, hogy bár érzelme ellen szól, de meggyőződése azt tartja, hogy mielőbb szükség van becsületes hazafias ellenzékere! (Kmetty: Majd lesz!) Kiterjeszkedik a nemzetiségi sajtóra is, melynek szigorú megrendszabályozását követeli. Említi a választói reformot, melyet nem szabad a magyarul irni-olvasni tudás elvéhez kötni, mert ez magának Apponyinak szavai szerint „kulturbotrány“ volna. Meg kell adni a szavazati jogot mindannak, ki teljesíti, ill. teljesítette három állampolgári kötelességét: a tan-, had-, és teherviselési kötelességét. Ugyanaz a tartalom, de másképp szól a muzsika.

A telepítés kérdéséről szólva hibáztatja azt a vaskalaposágot, melylyel az ügyet kezelik. A svábságot is részeseitenni kell benne, s a magyarok közé telepíteni, hogy megbarátkozva velük, összeolvadjon a vezető nemzettel. Az utolsó és leghathatósabb védőeszköz nem lehet más, mint a sváb származású magyar intelligencia szövetsége, mely bennünket összefűzőn e nagy munkában.

Ha mi odaállunk apáink, rokonaink elé, ha megmagyarázzuk nekik, hogy boldogulásunk létfeltétele ennek az országnak megbecsülése szeretete, s hogy ez az ország emel fel minket is, ha megértetjük velük, hogy különbség nincs a magyar származású és a sváb fiú közt, ha szívükben igaz honszeretet ég; ha elmondjuk azt, hogy mindkettő egyenlően érvényesülhet, minek fényes példája az, hogy a jelenlegi Magyarország miniszterelnöki és igazságügyi székében sváb szülők gyermekei ülnek, ha meggyőzzük őket arról, hogy e haza mindenkit egyenlően ápol és véd, ha e hazát szeretjük, — nem hiszem, nem tudom hinni hogy fényes hatással ne volna s fel ne ébresztené azokban a jobb meggyőződést, sőt bátran merem állítani, nem akadna közöttük egyetlen egy renegát sem.

Ebben látom a mai nap nagy jelentőségét, mikor a délvidék tapasztalatokban gazdag, ősz vezérei egyesülnek a délvidék lelkes fia-

talságá-
leghasz-
Az

tel a kö-
állott a
lévén-
ségesne-
szági S-
egyhan-
magyar-
indítván-
zására
önmagá-
alatt ké-
ebbe a
ták Dr
Emilt é-
rencel.

Elu-
vetség
egy in-
Striegl
azt indi-
a közép-
kérje m-
készülő-
támogá-
szövets-
kát telj-
hangül-
szönye-
vességé-

Szint-
amer. o-
szimf.-
este: Fel-

Te-
niszter
Ujverba-
díjat 3-
kedvez-
galati
változa-
kerülni

Es-
este G-
megérk-
szék te-
azonna-
a törv-
kara,
kivánt-
nem fo-
ide s i-
mindaz
Az ily-
szüksé-
hivatal-

A
adással
gári M-
20 an-
mából
löszent
ünnepe-
az „U-
szerb
dalegy-
a „Te-
a „P-
férfi d-
a „Zor-
rekvés-
zene-
jelente-
és az
a dal-
ország-

F-
bályoz-
kiadót
minisz-
a kivá-
lapjáb-
„Bács-
egyik
Linie“
hirdet-
böző i-
tüntet-
dorlás-
lyel n-

talságával, hogy megmentse a nemzetnek egyik leghasznosabb és derék tagját.

Az idő előrehaladottságára való tekintettel a következő szónok *Zsedényi Aladár* elállott a szótól. Ezzel az ülés napirendje ki lévén merítve, elnök felteszi a kérdést, szükségesnek találja-e a gyűlés a Délmagyarországi Szövetség megalakulását? A jelen voltak egyhangú helyeslése közben kimondja a *Délmagyarországi Szövetség megalakulását* s indítványozza, hogy az alapszabályok kidolgozására szülkebb bizottságot küldjenek ki, mely önmagát kiegészítve a lehető legrövidebb idő alatt készítse el a tervezetet. Előterjesztésére ebbe a bizottságba egyhangúlag beválasztották *Dr. Steuer Györgyöt*, *Dr. Berlovszky Emil*t és az ifjúság részéről *Marschal Ferencet*.

Elnök aztán az ujonnan megalakult szövetség működésére kéri Isten áldását. Még egy indítvány is elhangzott, amennyiben *Striegl F.* főgymn. tanár, konviktusi igazgató azt indítványozta, hogy a Szövetség forduljon a középiskolák igazgatóihoz és tanáraihoz és kérje meg őket, hogy a középiskolát elhagyni készülő fiataloknak kössék a lelkére, hogy támogassák a szent munkát, lépjenek be a szövetségbe, mely igazán hazafias nemes munkát teljesíteni van hivatva. Az indítványt egyhangúlag elfogadták, mire az elnök megköszönve úgy a szónokok, mint a jelenlévők szíveségét, az ülést berekesztette. (O. F.)

HIREK.

Színházi heti műsor. Pénteken először: A soga, amer. operett. Szombaton először: Tökéletes feleség, szimf. Vasárnap délután: Hajduk hadnagya, operett; este: Fehér Anna, betyár-történet.

Telefon díjszabás. A kereskedelmi miniszter f. évi május hó 1-étől Ujvidékről Ujverbászra, valamint Titelre a távbeszélő díjat 3 percig tartó beszélgetésért egy korona kedvezményes díjban állapította meg. A szolgálati értesítés díja ezen viszonylatban is változatlanul továbbra is egy korona fog kerülni.

Eskütétel a törvényházban. Kedden este *Csarsch Dezső*, az új törvényszéki elnök megérkezvén városunkba, mánap a törvényszék teljes ülésében hivatali esküjét letette s azonnal megkezdte elnöki működését. Mikor a törvényszék és járásbírók bírói, jegyzői kara, továbbá kezelőhivatalnokai tisztelni kívántak nála, az új elnök e tisztelgéseket nem fogadta el azon indoklással, hogy ő jött ide s így első sorban neki kell felkeresnie mindazokat, akikkel együtt kell dolgoznia. Az ilyen művelt felfogású férfira régóta nagy szükség van az ujvidéki törvényszék elnöki hivatalában.

A Daloskör ünnepe. Már ismételt hirdással voltunk arról, hogy az „Ujvidéki Polgári Magyar Daloskör“ május hó 19-én és 20-án fennállásának 10-ik évfordulója alkalmából nagy dalversenynyel kapcsolatos zászlószentelési ünnepélyt rendez. A Daloskör ünnepe fényes sikerűnek ígérkezik. Ezideig az „Ujvidéki Dalárda“, az ujvidéki „Neven“ szerb dalegylet, az ujvidéki „Frohsinn“ német dalegylet, az „I. Nagyikindai Polgári Dalkör“, a „Temesvári gyárvárosi zene- és dalegylet“, a „Palánkai Dalárda“, a „Tisztaistvánfalvi férfi dalegylet“, a „Zombori kaszinó dalegylet“, a „Zombori iparos dalárda“, a budapesti „Törökvs“ dal és önképzőkör, a „Rákosligeti zene- és dalegylet“, a „Szabadkai dalárda“ jelentették be biztos részvételüket. A jelekből és az előkészületek arányaiból következtetve a dalverseny és zászlószentelési ünnepély országos daláreményű női ki magát.

Felmentett lapkiadó. A kivándorlást szabályozó törvény büntetni rendeli az olyan lapkiadót, aki a kivándorlás közvetítésére belügyminiszteri engedéllyel nem bíró vállalatnak a kivándorlásra vonatkozó valamely hirdetését lapjában közzéteszi. A városunkban megjelenő „Bácsbodroger Presse“ c. németnyelvű újság egyik múlt évi számában a „Hamburg-Amerika Linie“ elnevezésű hajótársaságnak egy olyan hirdetését tette közzé, amely a világ különböző irányába járó tengeri hajók menetrendjét tüntette fel. Minthogy ezen társaság a kivándorlás közvetítésére belügyminiszteri engedéllyel nem bír, az ujvidéki ügyészség megvá-

dolta *Mack János* ujvidéki nyomdász, a nevezett újság kiadóját kivándorlási kihágás miatt. A törvényszék szombaton tárgyalta ezt a vádat, mely alkalommal vádlott azzal védekezett, hogy a bepanaszolt hirdetés nem vonatkozik kivándorlásra, mert a tengeri hajónak abban részletezett menetrendje általában minden utas tájékoztatására szolgál. Ugyanilyen értelemben vette pártfogásba a vádlottat *Dimitrievics Sándor* ügyvédjelölt védő is. A bíróság a vádlottnak és védőjének álláspontját elfogadta s felmentő ítéletet hozott. *Kardosonyi István* alügyész a: ítéletet megfellebbezte.

Ujvidéki atléták Pécsent. Május hó 19. és 20-án a pécsi atlétikai klub nagyszabású országos versenyt rendez, melyen Ujvidékről két fiatal jeles atlétánk: *Gadi Ferenc* és *Dudás Márton* vesznek részt, akik a pécsi versenyekre erősen készülnek. Reméljük, hogy versenyzőink az ujvidéki színeket sikeresen fogják megvédeni.

Személyi hír. *Kármán János* dr., egyet orvostudor lakását a temerini-utca 6. sz. a. (Farkas-féle házba) helyezte át, hol orvosi és fogorvosi gyakorlatát folytatja.

Országos kertészeti egyesület. Az országos magyar kertészeti egyesületnek Budapesten e hó 28-án, vasárnap tartott XXIII. rendes évi közgyűlése *Forsier Géza*, városi tanácsnokunkat a választmány tagjául újból megválasztották.

Az izraelita templom építése. Az ujvidéki izraelita templom építését, — ahogy már jelentettük, — *Lábas Gyula*, szabadkai építőmester-vállalkozó hirtelenül és meglepett szerűen abbahagyta. Már-már azt kellett hinni, hogy perre kerül a vitás ügy és az építendő új templom csak nagysokára lesz kész, amikor hétfőn ép oly hirtelenül és váratlanul megegyezés jött létre és az ujvidéki izraelita hitközség képviselőtestülete a vállalkozónak *huszezer* koronát szavazott meg, mely összeget *Lábas* a kikötött építési díjon felül kap. *Lábas Gyula* a páratlanul előzékeny eljárásra kedden reggel a munkát újból megkezdte.

Munkások ünnepe. Ujvidék munkás népe május elsejét: az összmunkásság ünnepét méltó és impozáns módon ülte meg. Ujvidék majdnem valamennyi munkása e napon letette a szerszámot, hogy a munka ezen ünnepén, május elsején együtt ünnepelhessen munkástestvére százával. Kora reggel *Petrócéról* mintegy 200 tót munkás jött Ujvidékre. A pályaudvaron őket az ujvidéki szociáldemokrata párt vezetői várták. Hét óra lehetett, amikor a szociálisták egyleti helyisége előtt, a Hadzsits-Czvetics-utcában százával jöttek össze az ünnepi ruhában megjelent munkások. Mind-egyik piros szallagot tűzött fel. Őket pedig a veres karszallagos rendezők négyes sorokba osztották és a körülbelül 1000 főnyi nagy tömeg *Zsivánovics* párttitkárral az élen példás rendben a Fő-, Uri-, Petőfi-utcán át a Kamenicai kapuhoz vonult, hol reggel 1/2 10 órakor a népgyűlést megtartották. *Zsivánovics* párttitkár magyar, német, szerb és tót nyelven a népgyűlést megnyitotta. *Schiff Rafael*, magyarul, *Jovánovits* munkás szerbül és *Renner Mihály* német nyelven méltatták a munkások vörös májusának jelentőségét. *Ujvidék Zsivánovics* a lakás uzsoráról és a sérelmesnek mondott cselédtörvényről beszélt és a következő határozati javaslatot terjesztette a népgyűlés elé:

„A gazda és gazdasági cseléd közötti jogviszony szabályozásáról és a képviselőház elé terjesztett törvényjavaslat a földbirtokos osztálynak a cselédség ellen irányuló egyoldalú hatalmi eszköze, amely felbreszti a középkori földesuri jogokat, a cselédben az emberi méltóságot megalázza, a cselédet, mint valami jobbágyot röghöz köti, békóba veri helyzetének javítását célzó, minden természetes törekvéseit és így a társadalmi békés fejlődésnek gátja lesz s okatlan intézkedésével a munkásszótályt csak felizgatja.

Ezért követeli a népgyűlés, hogy a képviselőház rögtön vegye le a napirendről a törvényjavaslatot, mint olyant, amely egyenes akadály minden haladásnak.

Kajdú munkás magyar zárbeszéde után az időközben 1500 főre felszaporodott munkássereg szép rendben, a Marseillaise hangjai mellett a hadiszíngetre vonult, hol késő estig szórakozással, mulatással áldoztak a vörös május ünnepének. A rend felett a rendezőség kívül a rendőrség is örködött, de dolguk egyiknek sem akadt. A munkások higgadtan, okosan viselkedtek.

Baromfityezés — akadályokkal. Egy utóbbi városi közgyűlés *Wolf Samu*, ujvidéki fakereskedőnek és társainak nyúl, fácán és baromfityezés céljaira nagyobb terület engedett át, de a bérletet oly feltételekhez kötötte, hogy a vállalkozók kénytelenek voltak tegnapelőtt a városhoz kérvényt benyújtani, melyben a „súlyos feltételek enyhítését“ kérik. A legközelebbi városi közgyűlés fog ebben az ügyben dönteni és remélhetőleg méltányos feltételekkel lehetővé fogja tenni, hogy az új vállalat valójában létesülhessen is.

Öngyilkos nők. Valamikor híres közjegyző volt Ujvidéken *Kankonyi Ferenc*, mert élethivatása mellett élénken részt vett a közügyekben is annyira, hogy *Tisza Kálmán*nak politikai bizalmasává lett. Mikor *Kankonyi* meghalt, özvegye és *Emma* leánya Szegedre költöztek a fugyermekekhez: *Kankonyi Győző*-höz, ki ott vasuti hiválnok volt. Szegeden később a leánygyermek, *Kankonyi Emma* is állást kapott a vasutnál s így több éven át gond nélkül eléledgelelt *Kankonyiék*. Pár év előtt azonban a fiu meghalt s ez a körülmény annyira bántotta *Kankonyi Emmát*, hogy a vasutnál ő sem volt képes maradni tovább, mert ott minden elhalt fivérére emlékezett. Ettől fogva *Kankonyiék* kerülve mindenkit, csupán csak maguknak éltek abból a szerény jövedelemből, amit *Kankonyi Emma*, többnyire sikerült novelláival megkeresett. Legutóbb azonban ez a kis jövedelmi forrásuk is kiapadt, minek következtében nyomorba jutottak. Ilyen helyzetben a két érzékeny nő lélek azt határozta el, hogy öngyilkosok lesznek. A kétségbeesett elhatározást hétfőn meg is valósították akként, hogy *Kankonyiné* kis szobájuknak az ablakvasára, *Kankonyi Emma* pedig a tükör szegére felakasztotta magát. Mikor tettüket a többi lakók felfedezték, akkor már mindketten meghaltak. Szegeden temették el őket a kórházból.

Megvadult ló. Csütörtök délelőt 1/2 10 órakor a fő-utcában a *Weiner és Glauber* cég lova megvadult és egy tehervonó állattól fel sem tételezhető vad sebességgel a járdán végigvágatott, miközben öz. *Csiricsné*, *Csirics* póstamester anyját elgázolta. A súlyosan sérült uriasszonyt lakására vitték, hol orvosi kezelés alá vették. A megvadult lovat csak nagynehezen lehetett megfékezni.

Helyreigazítás A *Winkle-féle* sörcsarnokban a *Flórián* védszent tiszteletére rendezendő tűzoltó banketten egy teríték ára nem 4 kor., — mint előbbi számunkban irtuk — hanem 2 kor.

Ujvidéki színészet.

Hétfő este a „*Vig özvegyet*“ játszták harmadszor végeladott ház előtt. *Felhő Rózsival* az élen. Makó művészgardája ezeste is brillirozott.

„Lenni vagy nem lenni! — házasodni vagy nem házasodni?“ — E gondolaton fordul meg a *Tristanék* szellemes vigjátéka, a *Gör Hamlet*, mely őt felvonáson át tulajdonképen *Hamletet* parodizálja, hol sikerülten, hol kevésbé sikerülten, de mindig feltétlenül szellemesen. A szerzők francia szellemességének legkiválóbb interpretátora *Mészáros Giza* volt, ez a csoda okos naiva. Ez a művésznő, kit még alig néhányszor láttunk, azt az impressiót költi fel bennünk, hogy legalább is a szerzők esze és szívével dolgozik, de többször — mint ma este is — még felül is emelkedik. A *De Hondan* *Róbert* gróf tragikomikus alakját házasságon, anyakönyvvezetón s egyéb akadályokon keresztül *Almássy* játszotta. Főlégségen mulattatta a közönséget. Nem a szerzők megirta szerepet játszotta, sokszor ki is lépett talán a vigjátékszabta határok közül, de alakítása mindazonáltal egészséges, vérbeli színjátás volt. A többieknek ez este kevés dolguk akadt. *Krémer*, *Juhász*, *Jó-völgyi Margit*, *Csókáné*, *Szomorj*, *Baróthy*, *Dobi Ferenc* meglehetősen vigjátéki tempóban pergették le a kissé hosszúra nyuló (5 felvonásos) darabot. *Pesti Kálmán* anyakönyvvezetője elsőrendű kabinet alakítás volt.

Szerda este *Huszka Jenőnek* nálunk Kövessi társulata által tavaly agyonjátzott *Gül Baba* került színre közepes ház előtt gyenge előadásban. Általános indispozíció uralkodott, mely alól csak az örökké pompás kedvű *Felhő Rózi* tudott szabadulni. *Felhő Rózi* az összes itt látott Gábor diákokon jóval felül állt.

Szép táncával, zajos tapsokat váltott ki a közönségből. Öltözékei pedig feltűnést keltenek. *Krémné* jól énekel, de ez a koloratur szerep *Bárdosnak* jobban illett volna. *Jványi Mukója* fényes alakítás volt. *Pesti Zulfikárt* játszta szokott művészetével. mj.

Politikai főmunkatárs: Kalmár Antal dr.
Felelős szerkesztő: Mayer József.
Társzerkesztő: Medvetzky Imre dr.

8548/8704/8764/8790/8791/8792/8816/8821
8859/8886/9380/9281/9382/10310/10724

kig. 1907. szám.

Árlejtési hirdetmény.

Ujvidék szab. kir. város tanácsa a vásártéren megépítendő városi ártézi gyógyfürdő és gőzfürdő felépítésénél szükséges építőmunkára — tekintettel arra, hogy a város törvényhatósági bizottsága 70/1908. kig. 1907. számú határozatával ezen ügyben folyó hó 6-án megtartott árlejtést megsemmisítette — az alább felsorolt feltételek mellett újabb nyilvános zárt árlejtést hirdet.

1. Az árlejtésnél résztvehetnek mindazon hazai szakértő iparosok, kiknek üzletük gyakorlására hatósági engedélyük van.

2. Ajánlat az összes munkákra, vagy az egyes munkacsoportokra, illetve munkanemekre tehető.

3. Csakis azon ajánlatok fognak figyelembe vétetni, melyek a rendelkezésre bocsajtott nyomtatvány felhasználása mellett az egységárak leírása s a végeredmény számokkal és szavakkal való feltüntetése mellett adatott be. A vízvezeték, csatornázás, központi fűtés és gázvezetés berendezésére és felszerelésre jogosítvány vállalkozók saját vagy más rendszerű tervvel is pályázni, de tartoznak ez esetben részletes tervezettel és műszaki leírással az eltérést indokolni s azt oly részletességgel teljesíteni, hogy a megbíralás biztonságossággal eszközölhető legyen.

4. Az ajánlatok egy korona bélyeggel ellátandók, lepecsételendők és f. évi május hó 25. napjának délelőtti 10 óráig a városi iktatóhivatalban benyújtandók. Később vagy távirati uton érkező ajánlatok, pótajánlatok, hasonlóképen azok, melyek nem szabályszerűen állítottak ki, figyelembe vétetni nem fognak.

5. Minden ajánlattevő tartozik ajánlata benyújtása előtt a saját ajánlati vállalati összegnek megfelelő 5% (öt százalék) bánatpénzt készpénzben vagy óvadékképes értékpapírokban a városi házipénztárnál letétbe helyezni és az erről szóló nyugtát ajánlatához csatolni.

6. A városi tanács fentartja magának azon jogot, hogy a munkák végrehajtásával — tekintet nélkül a vállalati összegre — azt a vállalkozót bizza meg, aki a jó és helyesen készített munkák teljesítése iránt már eleve a legtöbb biztosítékot nyújtja, továbbá, hogy a munkákat munkanemenként vagy csoportonként külön-külön is vállalatba adhassa.

7. Az ajánlati ürlapok és munkakivonatok 5 korona díj fizetése mellett Francsek Imre építész, műszaki tanácsosnál Budapesten (VIII., Rákóczy-ut 14. szám) és a városi mérnöki hivatalban kaphatók, ahol a tervek, a szerződés-minta s a vállalati általános és részletes feltételek megtekinthetők s esetleg szükséges szóbeli felvilágosítások is nyerhetők.

8. A beérkezett ajánlatok a fent kitett határidő eltelte után aznap tartandó nyilvános tanácsülésben az érdekeltek jelenlétében fognak felbontatni és legkésőbb a f. évi június 6-án megtartandó közgyűlésben a városi törvényhatósági bizottságnak elfogadás végett előterjesztetni, vállalkozók tehát addig bánatpénzüket vissza nem kívánhatják és kötelezettségben maradnak.

Ujvidék szab. kir. város tanácsának 1907. évi április hó 24-iki üléséből.

Szalay Lajos s. k.
81.2—2. kir. tanácsos, polgármester.

Egy magyar német szerb horvát **levelező** vagy **levelezőné** kerestetik valamint egy **GYAKORNOK**, kik már hasonló üzletben voltak előnyben részesülnek. Ugyanitt 24 drb, I. **tölgyfából készült 20 22 Hektós kádak** eladók.

Lakits és Vermes,
szeszőfőzde és ecetgyár.
75—6—4

Igen jó karban lévő

bolti álványok (Stelage) és pult

olcsón eladó. Bővebbet a dohány-nagyáruháznál.
82.2—2.

Fürdővendégeknek!

A Vásár-utca 7. sz. házban, melynek a vásártérről is van bejárata, az ártézi fürdővel szemben, fürdővendégek kényelmesen berendezett, tiszta szállást nyerhetnek.

Ugyanitt két finoman berendezett, külön bejárata garcon szoba is kapható.
77.4—3.

Med. univ.

Dr. KÁRMÁN JÁNOS

lakását május elsejétől kezdve

== TEMERINI-UTCA 6 sz. ==

(Farkas-féle házba) helyezte át, hol

orvosi és fogorvosi

gyakorlatát folytatja.

Rendelés: 9—12 és 2—5.

84.8—1.

Dr. SÁNTHA-féle

SANATORIUM

SZABADKÁN, LENKEY-UTCA

(Lutheránus templom mellett.)

Ujjonnan épült, legmodernebbül berendezett **magángyógyintézet** ezer négyszögöl területen szép parkkal sebészeti, nőgyógyászati, szemészeti, bel- és idegbetegek részére. (Heveny ragályos és elmebeteg kivételével.) Külön kényelmes szobák, közös körtermek, társalgó és mellékhelyiségekkel, fedett és kényelmes folyosók terassok. Röntgen és kórvegytani laboratórium. Kitűnő ellátás (Pension rendszer.) Állandó orvosi felügyelet. Gondos ápolás. Mérsékelt árak. (Napi Pension 5—10 kor.) Bővebb fevilágosítással az intézet igazgató főorvosa

Dr. SÁNTHA GYÖRGY kórházi főorvos szolgál, ki állandóan az intézetben lakik.

Egy 12 lóerejű (40 HP)

gőzmozdony (lokomobil)

legjobb karban, mely mostanáig üzemben volt, egy erősebb gép beszerzése céljából eladó Wolf és Trostler cégnél Ujvidék.

86.3—1.

Répa-Mag

óvári, obendorfi óriás Duppani zab. Dollár zab, Székely és kora amerikai lófogó tengerik Karós és törpe babok. Gyorsfejlődési Poland china

Magyar-bikák

kanalacok, Pekingi gácsérok. Lámpanélküli költőgépek Pekingi kacsá-, emdei lud-, fehér és fekete Orpington toljásokra előjegyzéseket elfogad

gróf TELEKI ÁRVÉD

drassói uradalmi intézősege. u p. Korcza.

Mindenemü **gyomorhaj, aranyér, emésztési zavar, időszakos vagy állandó székrekedés s az ezekkel járó következmények** legbiztosabb hatású gyógyszer az orvosi tekintélyektől ajánlott

Cascara-Sagrada

LABDACS.

(Székesfehérvári korona-pilula.)

Ezen nem drasztikus hatású növény laxanszer, nem rontja a gyomrot, mint a többi hashajtó, fokozza az étvágyat, és a beteg működését elősegíti. Egyedüli szer melyet a természet nem szok meg gyakori használat mellett sem.

1 üveg ára (50 labdacssal) 1 korona.

1 próba doboz (12 labdacssal) 30 fillér.

3 korona és 45 fillér előzetes beküldése mellett 3 üveg vagy 10 doboz bérmentve szállíttatik. Megrendelések azonnal teljesíttetnek az egyedüli készítőnél: **Czollner Vincze** „Magyar korona” gyógyszerárában, Székesfehérvárott (Gróf Zichy-ház) 42.30—13.

42.30—13.

42.30—13.

Jovánovits Pánta áruháza Ujvidéken

FUTAKI-UTCA 2. sz. (Grand Hotel Mayer mellett).

Ajánlja ujonnan felszerelt nagy raktárát: uri- és női-fehérműek, fűzők, keztűk, zsabkendők, eső- és napernyők, szövött- és kötött-árak, kézimunkaanyagok, kötő- és horgoló-pamut, női-ruhákhoz való díszítések és szabókellékekben.

Az egész raktár nagy mennyiségben felhalmozott izléses és legújabb divatu árukból van összeállítva.

Olcsó árak!

Fehérműek és fűzők rendelésre, mérték után a legjobb kivitelben készíttetnek.

Szolid kiszolgálás!

Tisztelettel

Jovánovits Pánta.